

Берелет Володимир,
заслужений артист України,
старший викладач кафедри мистецької освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Берелет Лілія,
заслужена артистка України,
старший викладач кафедри мистецької освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ТВОРЧИСТЬ РЕЖИСЕРА: ВІД СЦЕНАРІЮ ДО СЦЕНІЧНОГО ДІЙСТВА

У матеріалі розглядаються питання важливості постаті режисера, як творця сценічного видовища, досліджуються етапи роботи над сценічним дійством. Матеріал сприяє розумінню важливості наукового підходу до школи театрального мистецтва. Зміст виступу буде корисним для студентів спеціального напрямку і для пересічних слухачів.

Ключові слова: режисер, п'єса, вистава, видовище, тема, ідея, аналіз, актор, мізансцена.

У процесі створення сценічного дійства головна роль відводиться режисерові. Розглядаючи сценічне дійство як видовище і, надаючи тлумачення визначенню видовища, а саме: видовище – це спеціально організована демонстрація соціально-значущої події у просторі і часі, ми можемо зробити висновок: коли це «спеціально організована подія», то є і той, хто організовує її. Її організатор – творець. У цій ролі виступає режисер. Отже режисер є головним творцем сценічного дійства.

Якщо ми звернемося до вікіпедії, то знайдемо там визначення слова режисер чи жіноче режисерка (фр. *régisseur* – «завідувач», від лат. *rego* – «керую») – творчий працівник видовищних видів мистецтва: театру, кінематографа, телебачення, цирку, естради [1].

Призначення режисури – створення на основі п'єси, музично-драматичного твору або сценарію театрального спектаклю, естрадної або циркової вистави, фільму.

Але режисер, як керівник творчого процесу існував не завжди. У древній Греції – батьківщині театрального мистецтва функції режисера виконував сам драматург (Есхіл, Евріпід, Софокл). Потім у різні часи цим займалися провідні артисти театральних груп, антерпренери, меценати ...

Режисура, як професія виникла в кінці XIX сторіччя у західній Європі (Німеччина, Франція), коли вперше було висунуто принципи ансамблевості і підпорядкування всіх компонентів спектаклю єдиному задуму. Відтоді режисер виступає як головний творець мистецького заходу.

Визначний театральний діяч В. І. Немирович-Данченко назвав режисера істотою з чотирма обличчями: 1) керівник, організатор; 2) інтерпретатор, тлумачник; 3) педагог; 4) актор.

Яким же чином відбувається метаморфоза з літературного твору до сценічної дії?

1. Перший крок.

Вибір п'єси. Вибір п'єси — це пошук, який можна порівняти з археологічними розкопками. Драматургічний матеріал повинен відповідати, бути співзвучним громадянській і життєвій позиції, творчому кредо режисера, колективу, відображати тенденції сучасності, передові ідеї суспільства

Передумови і вимоги при виборі драматургічного матеріалу – наявність виконавців для розподілу ролей у сценарії.

2. *Самостійна робота режисера над п'єсою.*

До зустрічі з творчою групою режисер повинен дослідити особливості епохи, що зображена у п'єсі та творчості автора. Режисер має влюбитися в матеріал майбутньої вистави. Впровадження громадянської, життєвої позиції. Робота з художником. (Ескізи. Макет. Підмакетник.) Розподіл ролей.

3. *Застільний період.*

а) Ідейно-тематичний аналіз п'єси.

Епоха зображена в літературному матеріалі. Особливості творчості автора. Тематичний комплекс, головна тема твору. Ідея автора. Жанр. Звірка тексту. Логічний розбір тексту.

б) Дієвий аналіз.

Творчий задум режисера. Інтерпретатор (тлумачник). Головна тема вистави. Тематичний комплекс. Ідея вистави. Рекомендоване гаслово-ключне формулювання ідеї. Наприклад: «Не розмінюй щирі пориви душі на розкіш!» Не рекомендується формулювати ідею оповідним за формою варіантом. Конфлікт. Жанр. Архітектоніка п'єси та вистави. Надзавдання. Наскрізна дія. Характери дійових осіб. (Біографія персонажа). Виходячи з над завдання: головна задача на роль, задачі на окремі епізоди.

4. *Паралельна робота над виставою.*

Затвердження художньою радою оформлення вистави, ескізів костюмів персонажів. Кошторис вистави. План випуску. Розучування музичних номерів. Робота художньо-постановочної частини театру: виготовлення декорацій; пошиття (підбір) костюмів згідно ескізів; підбір та розробка музично-звукової та світлової партитури; підготовча робота до анонсування вистави тощо.

У продовж «застільного періоду» йдуть пошуки взаємодії, взаємовідносин між персонажами, особливостей характеру дійової особи, спілкування, впливу одне на одного, психічної(внутрішньої) поведінки образу, визначення задач на епізод, на кожному сценку, кожному репліку. Коли режисер відчуває, що актори вже готові до виходу на театральний майданчик, розпочинається період роботи на сценічному майданчику.

5. *Період роботи «у вигородах».*

«Вигородки». Розводки (мізансценування) вистави. Мізансцена – просторове розміщення акторів на сцені, вияв внутрішнього світу героя пластичними засобами – в поведінці, манерах, лініях руху, жестах; один із засобів виявлення режисерського задуму, особлива здатність режисера бачити сценічне життя об'ємно, вміти скульптурно ліпити й komponувати окремі образи й масові сцени.

Пошуки пластичного впровадження творчого задуму для режисера і фізичного(зовнішнього) прояву внутрішньої поведінки образу для актора. Робота по епізодах, або окремих сценах.

6. *Прогони вистави (чорнові прогони).*

Перші перевірки майбутньої вистави. «Адовий прогон» (світло, музика, шуми). Костюми, грими, повне оформлення сцени.

7. *Генеральні репетиції.*

8. *Прем'єра.*

Висновки. Отже творчість режисера, акторська майстерність, взагалі сценічне мистецтво потребує від творців сцени наукового, серйозного, творчого підходу до своєї професії на протигагу існуючому обивательському ставленню: «талант є – іди на сцену, грай». Як і в будь-якій діяльності, театральному діячеві потрібне володіння школою і постійно працювати над собою по вдосконаленню свого творчого стану, сценічної майстерності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Режисер. Вікіпедія : URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Режисер> (дата звернення 28.04.2024).